

І.В. ГОНЧАРЕНКО, О.О. СЕНЧИЛО

Ботанічний сад імені акад. О.В. Фоміна ННЦ «Інститут біології»
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
вул. Симона Петлюри, 1, м. Київ, 01032, Україна
3604749@gmail.com

AUTOSPECIES — ПРОГРАМА ДЛЯ КОМП'ЮТЕРНОГО НАБОРУ ЛАТИНСЬКИХ НАЗВ ВИДІВ РОСЛИН

Ключові слова: Autospecies, програмне забезпечення, введення даних, латинські назви, флора України

З метою прискорення комп'ютерного набору латинських назв біологічних видів рослин ми створили прикладну комп'ютерну програму, що дає змогу полегшити та пришвидшити виконання таких завдань.

У процесі написання наукових статей, листування електронною поштою, введенні інформації до баз даних фахові ботаніки й зоологи щодня використовують наукові (латинські) назви таксонів. Однак ручне введення з клавіатури латинських назв видів часто супроводжується помилками; також чимало часу витрачається на звірку назв із довідниками.

Програма Autospecies спочатку створювалась як макрос для власного використання, щоби полегшити введення латинських назв видів рослин у MS Word під час написання наукових статей. Однак згодом програма трансформувалася в самостійний продукт.

За нашими оцінками, з допомогою Autospecies можна вп'ятеро швидше (залежно від кваліфікації користувача) вводити ботанічну латину. Але призначення програми дещо ширше — до неї можна підключати будь-які флористичні чи фауністичні списки, іншу впорядковану довідкову інформацію з метою її швидкого, напівавтоматизованого, а головне — безпомилкового введення.

© І.В. ГОНЧАРЕНКО, О.О. СЕНЧИЛО, 2013

Програма складається з двох частин — власне комп'ютерної програми, що постійно працює в оперативній пам'яті та активується по «гарячій клавіші» (keyboard shortcut), та списку видів (довідника, таксономічної бази).

Усе, що потрібно зробити користувачеві, — це ввести в текстовому редакторі абrevіатуру виду й натиснути «гарячу клавішу». Autospecies замінить абrevіатуру на повну назву виду з довідника. Таким чином, уникаємо помилок у наборі латинських назв видів, введення відбувається набагато швидше, крім того, автоматично додається автор (або автори) назви виду латиною. У своєму таксономічному довіднику Autospecies містить також дані про синонімічні назви видів. Отже, програма автоматично запропонує прийнятну назву замість синонімічної з можливістю вибору першої або другої.

Як абrevіатура латинських назв видів вживаються скорочення, що складаються з трьох перших букв назви роду й трьох букв видового епітета. Можна ввести меншу кількість символів абrevіатури — головне, щоб введена її частина відповідала хоча б одному виду, інакше діалогове вікно зі списком підхожих видів не з'явиться на екрані. Наприклад, щоб увести в MS Word за допомогою Autospecies назву *Trifolium montanum* L., досить набрати «trim», «trimo» або «trimon» і натиснути «гарячу клавішу». На введення повної латинської назви одного виду витрачається 2—4 секунд.

Порядок роботи з програмою:

1. Відкрийте будь-який текстовий редактор, де передбачається введення (MS Word, Notepad, MS Excel і т.п.) та введіть абрєвіатуру (4—6-буквений код) латинської назви виду.
2. Без пробілу після абрєвіатури натисніть «гарячу» комбінацію клавіш: Alt+Space, якщо потрібне введення без автора виду, або Ctrl+Space, якщо — з автором.
3. У центрі екрана з'явиться вікно зі списком підхожих видів. Для навігації за списком видів використовується клавіатура або миша.
4. Вибравши вид, натисніть Enter або клік миші — програма замінить абрєвіатуру на повну назву.
5. Якщо обрана назва виду в системі внесена як синонім, з'явиться додаткове вікно-підказка, де перший вид відповідає абрєвіатурі, а другий є прийнятою назвою.
6. Для зручності введення виду в MS Word здійснюється відразу курсивом за стандартними вимогами ботанічних журналів.

Для створення таксономічного довідника ми використали як основу чекліст судинних рослин флори України (Mosyakin, Fedoronchuk, 1999). Окрім власне списку видів, база Autospecies містить дані про їхній номенклатурний статус:

- accepted names — прийнята назва;
- [alternative names] — альтернативна назва виду;
- (synonyms) — синоніми;
- {misapplied names} — неправильно вживана назва виду;
- very close to... — вид, близький до іншого (aggr., s. l.).

Усього в довідник Autospecies додано 9494 латинські назви видів, підвиди до уваги не бралися. З них 5197 найменувань мають статус «прийнятих», інші — сполучені з ними (синонім, альтернативна назва, неправильно вживана назва і т.п.), утворюючи пари.

Отже, підкреслимо деякі переваги введення інформації за допомогою Autospecies:

- введення латини відбувається швидше, напівавтоматизовано;
- виключаються орфографічні помилки;
- програма підкаже прийнятну назву;
- довідник, що додається до програми, постійно оновлюється у співробітництві з провідними фахівцями в галузі систематики, тому містить останні таксономічні нововведення.

Технічною особливістю Autospecies є емуляція клавіатурного введення в широкому спектрі програм для Windows — MS Word, а також MS Excel, електронної пошти, Інтернет-браузера. Програма автоматично стартує із запуском комп'ютера й постійно перебуває в пам'яті, активується «гарячою клавішею». Вона не спирається на СУБД, тому працює швидко, не потребує встановлення додаткових програм, портативна, споживає мало оперативної пам'яті.

Особливостями інтерфейсу Autospecies є відсутність постійного вікна програми, що займає місце на екрані, — вікно зі списком видів з'являється тільки з натисканням «гарячої клавіші» і закривається автоматично після введення.

Сьогодні актуальною є версія 3.1. Autospecies, яку можна завантажити із сайту <http://phytoBank.net/autospecies>. Там містяться інструкція користувача та форма зворотного зв'язку з авторами.

Запрошуємо колег (бріологів, ліхенологів, зоологів і т.д.), що мають таксономічні списки, до співробітництва для створення версій програми суміжного наукового профілю або іншого регіону.

Отже, Autospecies — суто прикладне програмне забезпечення. Його практичне значення, з одного боку, полягає в уніфікації вживаної ботанічної номенклатури в публікаціях на сторінках наукових журналів і за потреби введення геоботанічних описів. З другого боку, Autospecies уможливує швидке поширення серед фахівців-користувачів програми таксономічних нововведень шляхом оновлення версії програми ще до появи паперової версії нового таксономічного чекліста.

ЛІТЕРАТУРА

Mosyakin S.L., Fedoronchuk M.M. Vascular plants of Ukraine: A nomenclatural checklist. — Kiev, 1999. — 346 p.

Рекомендує до друку
С.Л. Мосякін

Надійшла 23.04.2013 р.

И.В. Гончаренко, А.А. Сенчило

Ботанический сад имени акад. А.В. Фомина, ННЦ
«Институт биологии» Киевского национального
университета имени Тараса Шевченко

AUTOSPECIES — ПРОГРАММА ДЛЯ КОМПЬЮТЕРНОГО НАБОРА ЛАТИНСКИХ НАЗВАНИЙ ВИДОВ РАСТЕНИЙ

Создана компьютерная программа Autospecies для ускоренной и безошибочной печати латинских названий видов растений. К Autospecies подключен справочник со списком более 9000 видов флоры Украины, в том числе номенклатурные синонимы. По «горячей клавише» Autospecies заменяет введенную пользователем аббревиатуру вида на полное латинское название и добавляет автора вида. При попытке ввода непринятого названия вида Autospecies подскажет необходимое название. Autospecies позволяет осуществлять компьютерный набор латинских названий видов растений быстрее и без орфографических ошибок, а также унифицировать применяемую различными авторами ботаническую номенклатуру. Программу Autospecies можно загрузить с сайта <http://phytobank.net>

Ключевые слова: Autospecies, программное обеспечение, ввод данных, латинские названия, флора Украины.

I.V. Goncharenko, O.O. Senchylo

A.V. Fomin Botanical Garden, Educational and Scientific
Centre «Institute of Biology» of Taras Shevchenko National
University of Kyiv

AUTOSPECIES, A PROGRAM FOR COMPUTER TYPING OF THE LATIN NAMES OF PLANT SPECIES

The Autospecies software has been developed to expedite error-proof typing of Latin names of plants. Autospecies is linked to reference information on species of the Ukrainian flora, over 9000 taxa with their synonyms. A special hot key provides quick replacement of the species abbreviation by its full Latin name with species author(s). While typing in Autospecies a non-accepted species name, a prompt suggesting the correct (accepted) name is popped up. Autospecies allows to speed up typing of Latin names without errors and to unify botanical nomenclature used by different botanists. The Autospecies software can be downloaded from <http://phytobank.net>

К e y w o r d s: Autospecies, software, typing, Latin names, Ukrainian flora.

НОВІ ВИДАННЯ

Проблемы экспериментальной ботаники: IX Купревичские чтения. — Минск: Тэхнолоґія, 2013. — 136 с.

Книга складається з двох глав, у яких висвітлено результати наукових досліджень, представлених на IX Купревичських читаннях (Білорусь).

Перша глава присвячена питанню молекулярної філогенії та змінам у сучасній класифікації лишайників родини *Teloschistaceae* (*Ascomycota*). Матеріали підготовлені міжнародним колективом дослідників під керівництвом д-ра. біол. наук С.Я. Кондратюка. До складу колективу ввійшли вчені з України (Інститут ботаніки імені М.Г. Холодного НАН України та Київський національний університет імені Тараса Шевченка), Південної Кореї (Сунчонський національний університет), Фінляндії (Фінський природничо-історичний музей), Швеції (Університет м. Лунда), Австралії (Австралійський національний університет).

У другій главі висвітлені каріологічні та цитогенетичні аспекти вивчення природної флори (на прикладі Білорусі). Глава підготовлена фахівцем у цій галузі С.А. Дмитрієвою (Білорусь, Інститут експериментальної ботаніки імені В.Ф. Купревича НАН Білорусі).

Для фахівців у галузі ботанічної науки, викладачів і студентів біологічних факультетів вищих навчальних закладів.